

ОРХОН АЙМГИЙН ЖАРГАЛАНТ
СУМЫН СОНГУУЛИЙН ХОРООНД

**ОРХОН АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

61033 Орхон аймаг, Баян-Өндөр сум,
Урт булаг баг, Ханддоржийн
гудамж, Утас/Факс: 70359826
Цахим шуудан: orkhon@audit.gov.mn

2024.08.07 № 219

танай _____ -ны № _____ -т

Дүгнэлт хүргүүлэх тухай

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5.4-т заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Орхон аймгийн Ардчилсан намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигч нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Улсын Их Хурлаас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817 - 1 : 2020 Төрийн аудит, Тулгуур зарчим, MNS 6817 – 6 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817 – 8 : 2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Улсын Их Хурлаас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн

2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Орхон аймгийн Ардчилсан намын Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Намын мөрийн хөтөлбөр ...... хуудсыг хавсаргав.

ДАРГА,
ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ц.НАРМАНДАХ

Орхон аймгийн Жаргалант сумын Ардчилсан намын
2024 оны 06 дугаар сарын 24 ний өдрийн ээлжит
.....хуралдааны ..... дугаар тогтоолын хавсралт

**ОРХОН АЙМГИЙН ЖАРГАЛАНТ СУМЫН ИРГЭДИЙН
ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН 2024 ОНЫ СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
АРДЧИЛСАН НАМЫН МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

Монгол Улсын тусгаар тогтнол, Үндэсний эрх ашиг, Үндсэн хуульт ардчиллаа хамгаалан
бэхжүүлж, хувь хүний эрх чөлөө, шударга хуулийн засаглал, чөлөөт зах зээл, иргэний
нийгмийн зарчимд суурилсан тогтвортой хөгжлийн төлөөх баруун төвийн намын
хувьд,

Хүн бүр ажил, хөдөлмөр эрхлэн, боловсролтой, орлоготой, эрүүл мэнд, нийгмийн
хамгааллын үйлчилгээ хүртээмжтэй, хүрээлэн буй орчноо хөгжүүлсэн аймаг болохын
төлөө 2024 оны Орхон аймгийн Жаргалант сумын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
сонгуульд “Эрчимт хөгжлийн” төлөөх мөрийн хөтөлбөрийг толилуулж байна.

НЭГ. ИРГЭД

- 1.1 Гарааны, бичил, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдэд зориулсан хөрөнгө оруулалт, зээл олгох мэдээллийг нээлттэй байлгаж, шударгаар олгох механизмыг бүрдүүлнэ.
- 1.2 Төрийн албан хаагчдыг ур чадвараа ахиулах, сурч боловсрохыг дэмжих оновчтой тогтолцоог бүрдүүлнэ.
- 1.3 Англи хэлийг сурах, сургах эрчимт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх өмчийн бүх хэлбэрийг дэмжин ажиллана.
- 1.4 Газар тариалангийн бүс нутагт услалтын системийн менежментийг боловсронгуй болгож, тариалан эрхлэгч, хүнсний ногоо тариалагчдыг бодлогоор дэмжинэ.

ХОЁР. БОЛОВСРОЛ

- 2.1 Цэцэрлэгийн ажиллах цагийн хувиарыг уян хатан зохион байгуулж, зуны, тусгай хэрэгцээт, гэрийн гэх мэт хувилбаруудыг хувийн хэвшилтэй хамтран хэрэгжүүлж, эцэг, эхчүүдийн хөдөлмөр эрхлэх боломжийг нэмэгдүүлнэ.
- 2.2 Цэцэрлэгийн болон ЕБС-ийн үдийн хоолны стандартыг шинэчилж, орц найрлагыг нэмэгдүүлж, шим тэжээл, амин дэмээр баялаг хоол, сүү сүүн бүтээгдэхүүнээр үйлчлэх нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- 2.3 Хүүхдэд тулгарч буй дээрэлхэлт, үе тэнгийнхэний дарамт, шахалт болон эрүүл мэнд, сэтгэцийн бусад сорилт, бэрхшээлтэй холбоотой асуудлуудыг шийдвэрлэхэд чиглэсэн хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

- 2.4 Хүүхдийн болон гэр бүлийн хүчирхийллийн эсрэг, нийгмийн хариуцлага, тэгш хүртээмжийн талаар үйл ажиллагаа явуулдаг иргэний нийгмийн байгууллагуудад бодлогын дэмжлэг үзүүлж, хамтран ажиллана.
- 2.5 Хүүхдийг цахим дарамт, мөлжлөг, зохисгүй контент зэрэг цахим гэмт хэрэг, учирч болох аюулаас урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 2.6 Иргэн бүрийн насан туршдаа суралцахуйн хэрэгцээ, шаардлагыг дэмжинэ.

ГУРАВ. ЭРҮҮЛ МЭНД

- 3.1 Эрүүл мэндийн байгууллагын хүртээмжийг стандартын шаардлагад нийцүүлэн сайжруулж, эмнэлэгийн төрөл, үйлчилгээг нэмэгдүүлнэ.
- 3.2 Иргэдийг хөдөлгөөний хомсдолоос урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх, оношлох, эмчлэх чиглэлээр үр дүнтэй ажлуудыг дэмжиж, хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.
- 3.3 Жаргалант сумын иргэдийг БОЭТ-ийн эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад нь хүртээмжтэй, цогц байдлаар хүргэх тогтолцоог бий болгоно.

ДӨРӨВ. ДЭД БҮТЭЦ, ГАЗРЫН ХАРИЛЦАА

- 4.1 Явган хүний замыг орчин үеийн стандартад нийцүүлэн шинээр барьж байгуулна.
- 4.2 Жаргалант сумын удирдлагын шийдвэр гаргалтанд мэргэжлийн холбоод, эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллагууд, иргэдийн сонирхлын бүлгүүдийн оролцоог хангана.
- 4.3 Сумын хөгжилд оруулах иргэдийн санал, хүсэлт, санаачлагыг бүртгэх, хүлээн авах, бодлогод тусгах нэгдсэн платформ бий болгоно.
- 4.4 Гамшгийн үед ашиглах орц, гарц, замыг чөлөөлж, явган зорчигчийн зам, талбайг орхигдуулсан, хаасан иргэн, хуулийн этгээдэд оногдуулах хариуцлагыг өндөржүүлнэ.
- 4.5 Хүнсний аюулгүй байдлыг сайжруулах чиглэлээр стандартуудыг мөрдөнө.
- 4.6 Суманд хувийн орон сууц нэмж барихыг дэмжинэ.
- 4.7 Гэр хорооллын гудамж хоорондын авто замыг шинэчлэх ажлыг хэрэгжүүлнэ.

ТАВ. БАЙГАЛЬ ОРЧИН

- 5.1 Харшил үүсэгч шарилж, зэрлэг ургамлыг устгаж, иргэдийн эрүүл таатай амьдрах нөхцлийг бүрдүүлнэ.
- 5.2 Ногоон хөгжлийн дэмжих хүрээнд мод тарих, ойн сан хамгаалах, усан сан, парк байгуулах, ойн төгөл, цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах иргэдийн бүлэг, нөхөрлөл, ААН-ийн санал санаачлагыг дэмжинэ.
- 5.3 Агаарын чанарыг дээшлүүлэх болон хөрсний бохирдлыг багасгахад иргэний нийгмийн байгууллага, хувийн хэвшилтэй хамтран ажиллана.
- 5.4 Шахмал түлшийг нүүрснээс өөр бодисоор бий болгоход хувийн хэвшлийг дэмжин хамтран ажиллана.
- 5.5 Хангалын голыг сэргээх, хамгаалах, арчлах төсөл хэрэгжүүлнэ.

ЗУРГАА. ГЭР ХОРООЛЛЫН ХӨГЖИЛ

- 6.1 Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, хөрсний чанарыг сайжруулах зорилгоор гэр хорооллын айл өрх бүрт хашаандаа мод тарих, хүлэмжийн аж ахуй дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоог бий болгоно.
- 6.2 Гэр хорооллыг инженерийн дэд бүтэцэд (цэвэр ус, бохир ус ариутгах татуурга, интернэтийн шилэн кабель)-д холбох, дахин төлөвлөх ажлыг иргэдийн оролцоотой хэрэгжүүлэн, амьдрах байшингаа барихад дэмжлэг үзүүлнэ.
- 6.3 Байшин, амины орон сууцны дулаан алдагдлыг бууруулахад иргэдийн оролцоог дэмжих, төсөл хэрэгжүүлнэ.
- 6.4 Байгаль орчин, иргэдийн эрүүл мэндэд ээлтэй шинэ түлшний эх үүсвэрүүдийг бодлогоор дэмжинэ.
- 6.5 Үерийн далан сувгуудыг шаардлагатай газруудад нэмж барих, сайжруулах ажлыг жил бүр үе шаттай хийнэ.
- 6.6 Гудамж талбайн камержуулт, гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлэн гэмт хэргийн гаралтыг бууруулж, хяналтыг сайжруулна.

ДОЛОО. ӨРХИЙН АМЬЖИРГАА, ОРЛОГЫГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ

- 7.1 “Экологийн цэвэр хүнс” хөтөлбөр хэрэгжүүлж, үнэлэмжийг өсгөнө.
- 7.2 Ажлын цагийн уян хатан зохицуулалт, зайнаас болон цахим орчинд хөдөлмөрлөх боломж бүхий ажлын байрыг дэмжинэ.
- 7.3 Хөдөлмөр эрхлэлтийн олон хэлбэр (цагийн ажил, аутсорсинг, сүлжээний борлуулалт, ажиллах хүч нийлүүлэх үйлчилгээ г.м.)-ийг хүлээн зөвшөөрнө.
- 7.4 Өрхийн болон жижиг дунд үйлдвэрлэлийн зориулалттай зээлийн сан, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар шинэ ажлын байр бий болгоно.
- 7.5 Малын бэлчээр, усалгаа, тэжээл, вакцин хэрэглээний аюулгүй байдлыг ханган үйлдвэрлэлийн аргаар бэлтгэсэн мах, махан бүтээгдэхүүний бэлтгэн нийлүүлэлт, түүний хяналт мэдээллийн тогтолцоог бий болгоно.
- 7.6 Үрийн аж ахуйн системийг боловсронгуй болгож, аж ахуйг сэргээн хөгжүүлж, хөрс, цаг уурын онцлогт тохирсон, баталгаат сортын үрийн хангамжийг нэмэгдүүлнэ.
- 7.7 Ургамал хамгаалах химийн бодис бордоо болон био бэлдмэлийн ухаалаг хяналтыг бий болгоно.
- 7.8 Орон нутгийн хөрс, цаг уурын онцлогт тохирсон ургамлын аж ахуйг төрөлжүүлэн хөгжүүлж, импортыг орлох органик брэнд бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх санал санаачилгыг бүх талаар дэмжинэ.
- 7.9 Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн техникийн шинэчлэлийн бодлогыг хэрэгжүүлж, орчин үеийн техник хангамжийн түвшнийг дээшлүүлнэ.
- 7.10 Эрдэс болон органик гаралтай бордооны дотоодын үйлдвэрлэлийг дэмжин хөгжүүлж, хангамжийг нэмэгдүүлнэ.
- 7.11 Жимс, жимсгэнийн дотоодын үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж, импортыг орлох чанартай, эко бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлнэ.

7.12 Орон нутгийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг гаднаас худалдан авалт хийхгүй, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжин ажиллах нь төр хувийн хэвшлийн бүх аж ахуйн нэгж, байгуулгын үүрэг бөгөөд зорилтот жижиг дунд үйлдвэрийг байгуулах нэмүү өртөг шингээсэн бүтээгдэхүүн, үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхийг бодлогоор дэмжинэ.

7.13 Өвлийн хүлэмж, зоорь барихыг дэмжинэ.

7.14 Органик хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд сертификат олгож, хоол хүнсний бүтээгдэхүүн нийлүүлэлтийн сүлжээг боловсронгуй болгоно.

